

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора медичних наук, професора Голованової Ірини Анатоліївни на дисертаційну роботу на дисертаційну роботу Зделової Ганни Стефанівни «Медико-соціальне обґрунтування удосконалення офтальмологічної допомоги пацієнтам, які хворіють на цукровий діабет», представлену до захисту у спеціалізовану вчену раду ДФ 22.222.06, що утворена що створена відповідно до наказу Державної наукової установи «Центр інноваційних технологій охорони здоров'я» Державного управління справами № 120 від 18.10.2024 р., для захисту на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина»

Науковий керівник: Дячук Дмитро Дмитровича –доктор медичних наук, старший науковий співробітник, академік НАМН України, головний науковий співробітник наукового відділу організації медичної допомоги, директор ДНУ «Центр інноваційних технологій охорони здоров'я ДУС».

Актуальність обраної теми дисертації

Хвороби очей мають велике медичне, соціальне та економічне значення. Глобальні втрати через зниження продуктивності праці через захворювання органів зору оцінюють у 411 мільярдів доларів США. Основними причинами погіршення зору та сліпоти є порушення рефракції, катаракта, діабетична ретинопатія, глаукома та вікова дегенерація жовтої плями.

Спустошливий вплив діабетичних ускладнень на зорову систему та зростаючий тягар діабетичних захворювань очей для окремих людей, їхніх сімей і суспільства в цілому мають наслідки для покращення систем профілактики та охорони здоров'я для зменшення впливу діабету з боку закладів необхідно. Фактори ризику цукрового діабету та його ускладнень, методика скринінгу, своєчасна та точна діагностика та лікування потребують відповідних кадрових, матеріально-технічних ресурсів, фахівців високого спеціалізованого рівня, впровадження новітніх медичних та організаційних технологій Принципи, орієнтовані на пацієнта, і концепція інтегрованої

допомоги, яка координує діяльність різних постачальників медичних послуг, активно поширюються в системах охорони здоров'я в усьому світі.

Втім сфера охорони здоров'я України функціонує в умовах недостатнього фінансування (3–4% від ВВП), а медичне обслуговування здійснюється із використанням застарілого обладнання, устаткування, інструментарію тощо, що поширюється й на офтальмологічну допомогу.

Проблема офтальмологічних ускладнень ЦД мультидисциплінарна, вона потребує злагодженої командної роботи ендокринологів, офтальмологів, кардіологів, судинних хірургів, дієтологів. Мультидисциплінарний підхід у вітчизняній сфері охорони здоров'я на нормативно-правовому рівні започатковано при наданні спеціалізованої медичної допомоги за напрямками «ендокринологія», «хірургія», «реабілітація», «психіатрія», «онкологія», однак він не знайшов своєї адаптації в офтальмологічній практиці, зокрема, для організації медичної допомоги пацієнтам з ускладненнями цукрового діабету. Незважаючи на інтенсивне зростання офтальмологічної захворюваності та інвалідності, дослідження з проблеми вдосконалення організації спеціалізованої офтальмологічної допомоги вкрай нечисленні. Вони присвячені переважно вирішенню питань боротьби з окремими хворобами очей, та організації допомоги окремим категоріям населення. Проблема значима як на популяційному, так і на індивідуальному рівні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Обраний напрям наукового пошуку Зделової Г.С. визнано пріоритетним на державному рівні, що підтверджено тим, що виконання дисертаційного дослідження відбувалося в рамках науково-дослідної роботи наукового відділу організації медичної допомоги Державної наукової установи «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини» Державного управління справами «Медико-соціальне обґрунтування, розробка та впровадження сучасної моделі системи безперервного поліпшення якості інтегрованої медичної допомоги в роботу багатопрофільного закладу охорони

здоров'я (Державний реєстраційний номер 0122U000232, термін виконання 2022–2024 рр.).

Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційна робота Зделової Г.С. є комплексним науковим дослідженням, побудованим на принципах системного підходу із застосуванням принципів доказової медицини.

Для вирішення зазначеної наукової проблеми дисертантом визначено мету дослідження, перелік завдань для її досягнення. Метою роботи стало медико-соціальне обґрунтування удосконалення офтальмологічної допомоги пацієнтам, які хворіють на цукровий діабет.

Для досягнення мети було заплановано виконання низки завдань, які включали: проведення системно-історичного аналізу світових і вітчизняних підходів та досвіду організації надання медичної допомоги пацієнтам з офтальмологічною патологією, які хворіють на цукровий діабет, проведення дослідження існуючих систем організації медичного обслуговування пацієнтів з офтальмологічною патологією на тлі цукрового діабету та проведення їх порівняльного аналізу, проведення аналізу стану здоров'я населення, прикріпленого до ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС та визначення тягаря цукрового діабету та його основних ускладнень з боку органу зору в захворюваність і поширеність хвороб, проведення аналізу нормативно-правової та ресурсної бази надання офтальмологічної допомоги пацієнтам з цукровим діабетом в Україні; дослідження ринку діагностичних та лікувальних офтальмологічних послуг, вивчення ставлення лікарів-офтальмологів, керівників закладів охорони здоров'я до організації медичної допомоги дорослому населенню з цукровим діабетом та його ускладненнями з боку органу зору, проведення дослідження з визначення якості життя та оцінки поведінкових характеристик пацієнтів з діабетичною ретинопатією, проведення оцінки якості диспансерного нагляду за пацієнтам з ЦД у КДЦ ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС та готовності закладу охорони здоров'я до удосконалення офтальмологічної допомоги пацієнтам, які хворіють

на цукровий діабет, обґрунтування концептуальних підходів та здійснення медико-соціального обґрунтування, розробки та впровадження інтегрованої функціонально-організаційної моделі удосконалення офтальмологічної допомоги пацієнтам, які хворіють на цукровий діабет та проведення експертної оцінки її ефективності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у представленому дисертаційному дослідженні висока, що підтверджується використанням комплексного системного підходу при виконанні етапів роботи, обґрунтованістю застосування сучасних методів дослідження, статистичною достовірністю отриманих результатів.

У роботі використано достатню за обсягом та репрезентативну широку інформаційну базу за темою дисертаційного дослідження.

Представлений в дисертаційному дослідженні обсяг фактичного матеріалу дозволяє вважати отримані результати науково обґрунтованими, репрезентативними та достовірними, саме вони були покладені в основу запропонованої інтегрованої функціонально-організаційної моделі удосконалення офтальмологічної допомоги пацієнтам, які хворіють на цукровий діабет.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше в Україні здійснено медико-соціальне обґрунтування інтегрованої функціонально-організаційної моделі удосконалення офтальмологічної допомоги пацієнтам, які хворіють на цукровий діабет, інноваційними елементами якої стали:

на стратегічному рівні управління-

1) посилення законодавства з питань здорового способу життя, підтримки фізичної активності населення, державного регулювання споживання населенням цукровмісних напоїв і продуктів;

2) законодавча підтримка державних інвестицій в розвиток кадрового потенціалу та інфраструктури охорони здоров'я та соціального забезпечення,

3) гарантії фінансової доступності медичної допомоги та соціального захисту хворих з цукровим діабетом та його офтальмологічними ускладненнями;

на тактичному рівні -

4) оновлення галузевих медико-технологічних документів з надання медичної допомоги пацієнтам з цукровим діабетом та його офтальмологічними ускладненнями, справедлива оплата за пакетами медичних послуг цим хворим;

5) удосконалення Національного та запровадження регіональних реєстрів пацієнтів з цукровим діабетом та його офтальмологічними ускладненнями;

6) формування цільового бюджетного запиту на вартість лікування та обсяги реімбурсації цукрознижувальних препаратів; розгортання місцевих програм профілактики хвороб і медико-соціальної підтримки цих хворих;

7) забезпечення доступності та безпеки транспорту, благоустрою населених пунктів, якості житлово-комунальних послуг пацієнтам з офтальмологічними ускладненнями цукрового діабету;

в закладі охорони здоров'я -

8) інтегроване ведення пацієнтів з офтальмологічними ускладненнями цукрового діабету шляхом організації надання медичної допомоги мультидисциплінарними командами, з чітко розподіленими функціями активного скринінгу факторів ризику цукрового діабету та його офтальмологічних ускладнень, диспансерного спостереження пацієнтів, диференційованого підходу до надання офтальмологічної допомоги в залежності від ступеня тяжкості ускладнень, чіткої координації робіт з використанням медичної інформаційної системи;

9) обґрунтовано клінічний маршрут пацієнта з діабетичною ретинопатією як найбільш поширеним ускладненням цукрового діабету, як приклад удосконаленої організаційної технології, що забезпечує безперервність,

послідовність, своєчасність і координацію інтегрованого ведення пацієнта на різних етапах надання медичної допомоги.

Удосконалено підходи до запровадження моделі в практику діяльності закладу охорони здоров'я з урахуванням його спроможності надання інтегрованої офтальмологічної допомоги пацієнтам, та стану здоров'я контингенту населення, що обслуговується.

Набули подальшого розвитку методичні підходи до оцінки якості життя пацієнтів в медико-соціальних дослідженнях.

Теоретичне значення одержаних результатів

Дисертанткою розроблена інтегрована функціонально-організаційна модель удосконалення офтальмологічної допомоги пацієнтам, які хворіють на цукровий діабет, котра отримала високу оцінку висококваліфікованих незалежних експертів та підтвердила своє практичне значення на галузевому та місцевому рівнях, що підтверджено відповідними актами впровадження.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що основні положення та висновки даного дослідження стали підставою для розробки та впровадження окремих елементів інтегрованої функціонально-організаційної моделі удосконалення офтальмологічної допомоги пацієнтам, які хворіють на цукровий діабет, на галузевому та місцевому рівнях.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, які викладенні в дисертації є обґрунтованими, оскільки базуються на результатах проведеного багатоцентрового дослідження на базі ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС.

Висновки дисертаційної роботи повною мірою ґрунтуються на результатах проведених досліджень та у своїй сукупності доводять тезу про досягнення мети – розв'язання актуального науково-практичного завдання. Всі дослідження виконані автором особисто.

Первинна документація оформлена у відповідності з існуючими вимогами, наведені в первинних матеріалах результати досліджень повністю відповідають даним дисертаційної роботи. Зауважень до стану первинної

документації немає. Дисертаційна робота виконана на достовірному матеріалі, достатньому за об'ємом, узагальнення якого в дисертації об'єктивно відображають отримані дані.

Достовірність основних положень, висновків та практичних рекомендацій. Ступінь обґрунтованості та вірогідність результатів дисертаційної роботи підтверджується достатньою кількістю проведених досліджень та відповідними математико-статистичними методами дослідження. У роботі визначені адекватні методи дослідження, які відповідно поставленим завданням, забезпечили вірогідність отриманих наукових результатів та можливість їх практичного впровадження.

Проведення дослідження здійснювалось у відповідності до програми, розробленої з застосуванням методу системного підходу, в якій представлена методологія дослідження з визначенням мети, об'єкту та предмету дослідження, завдань, методів, матеріалів і обсягу дослідження. Програмою передбачалось проведення дослідження у шість послідовних етапів, що дозволило використати проміжні результати кожного етапу для постановки завдань наступних етапів і таким чином забезпечити логічний підхід до узагальнення проміжних і остаточних результатів і представлення висновків по завершенні роботи.

Відповідно до програми, проведення дослідження здійснювалося з застосуванням традиційних для медико-соціальних досліджень наукових методів: системного підходу і аналізу, бібліосемантичного, епідеміологічного, медико-статистичного, соціологічного, контент-аналізу, SWOT-аналізу, економічного, моделювання, графічного, експертних оцінок.

Інформаційною базою дослідження слугували численні джерела наукової, довідкової, директивної інформації та отримані дані власного дослідження, репрезентативність і достовірність яких підтверджена медико-статистичними розрахунками.

Таким чином, програма та представлена в ній методологія і методи дослідження спрямовувались на вирішення поставлених завдань і отримання

достовірних результатів, які стали основою медико-соціального обґрунтування функціонально-організаційної моделі удосконалення офтальмологічної допомоги пацієнтам, які хворіють на цукровий діабет.

Оцінка змісту, оформлення та обсягу дисертації, зауваження щодо оформлення.

Дисертаційна робота Зделової Ганни Стефанівни є завершеною науковою працею, її структура відповідає вимогам МОН України, є класичною. Дисертація складається з анотації, вступу та 6 розділів, кожен з яких завершується логічними та лаконічними висновками. Наприкінці роботи традиційно представлено загальні висновки та рекомендації, сформульовані автором на підставі аналізу джерел наукової літератури та результатів власних досліджень.

Дисертаційна робота складається зі вступу, 6 розділів власних досліджень, висновків, практичних рекомендацій, аналізу та узагальнення результатів, висновків, списку використаних джерел (*241 найменування, з них кирилицею – 7, латиницею – 116*) та 8 додатків. Роботу викладено на 218 сторінках, проілюстровано 28 рисунками, 13 таблицями та 9 додатками.

У **Вступі** дисертантка висвітлює актуальність теми, формулює мету наукового дослідження та його завдання, окреслює об'єкт, предмет дослідження, обирає його методи, описує новизну, теоретичне та практичне значення роботи, свій особистий внесок в розробку наукових положень дисертаційного дослідження, його обсяг і структуру, наводить перелік публікацій та апробаційних виступів.

В **розділі I** представлено аналіз джерел наукової літератури, який свідчить про тенденції зростання патології органу зору серед дорослого населення як в Україні, так і в цілому світі.

Визначено недостатню розробку питань організації офтальмологічної допомоги пацієнтам, які хворіють на цукровий діабет, внаслідок чого зберігаються високі показники поширеності патології та обумовлені ними

негативні медико-соціальні наслідки, що підтверджується статистичними даними та результатами наукових досліджень.

Отже, отримані результати теоретичного дослідження підтвердили актуальність наукового пошуку моделей удосконалення офтальмологічної допомоги, зокрема, пацієнтам, які хворіють на цукровий діабет, за напрямками профілактики, ресурсного забезпечення, стандартизації, впровадження інтегрованих моделей ведення пацієнтів на основі мультидисциплінарного підходу, використання більш чітких систем обліку захворюваності та

Бібліосемантичний аналіз наукових праць підтвердив актуальність пошуку шляхів удосконалення офтальмологічної допомоги, пацієнтам, які хворіють на цукровий діабет.

У розділі II описано програму, обсяг та методи дослідження.

Методологія дослідження передбачала послідовну реалізацію усіх етапів, логічно структурованих, відповідно до розробленої програми дослідження, що дозволило отримати науково обґрунтовані результати.

Завдяки розробленій програмі та використанню адекватних методів дослідження сформовано основу для наукового обґрунтування напрямів та заходів удосконалення офтальмологічної допомоги, зокрема, пацієнтам, які хворіють на цукровий діабет; розробки інтегрованої функціонально-організаційної моделі удосконалення офтальмологічної допомоги пацієнтам, які хворіють на цукровий діабет.

Розділ III присвячено аналізу стану здоров'я населення м. Київ та населення, прикріпленого для обслуговування до ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС та визначенню внеску тягаря цукрового діабету та його основних офтальмологічних ускладнень в формування захворюваності та поширеності хвороб серед дорослого населення.

Виявлено, що серед усього контингенту населення, прикріпленого до ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС, осіб віком старше 60 років нараховується 20 483 осіб, або 60,8%, при аналогічному показникові по м. Київ 21,8%. Високий рівень загальної захворюваності серед населення, прикріпленого до ДНУ «НПЦ ПКМ»

ДУС, в порівнянні з популяцією м. Київ, свідчив про значне накопичення хронічної неінфекційної патології внаслідок високої питомої ваги осіб старше 60 років, а також інших факторів, які впливають на поширеність хвороб.

За результатами проведеного дослідження встановлено, що в структурі загальної захворюваності дорослого населення, прикріпленого до ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС, в 2021 році перших п'ять рангових місць посідали хвороби: системи кровообігу (1082,8 на 1000 населення), органів травлення (685,5 на 1000 населення), ендокринної системи, розлади харчування, порушення обміну речовин (444,9 на 1000 населення), органів дихання (233,6 на 1000 населення), сечостатевої системи (210,2 на 1000 населення). Як виявилось, хвороби ендокринної системи, розладів харчування, порушення обміну речовин в структурі загальної захворюваності дорослих пацієнтів ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС займали високе третє рейтингове місце, а цукровий діабет був найпоширенішою патологією цього класу хвороб, що є відмінним від загальноукраїнських тенденцій, де переважають хвороби системи кровообігу, хвороби органів дихання та хвороби органів травлення.

У **IV розділі** представлено аналіз нормативно-правового та ресурсного забезпечення організації медичної допомоги пацієнтам з офтальмологічною патологією, які хворіють на цукровий діабет, зокрема, аналізу структури мережі закладів галузі, де надається офтальмологічна допомога, динаміки кількості ліжок офтальмологічного профілю для дорослого населення в Україні за 2007-2017 роки, чисельності денних стаціонарів, стаціонарів вдома, ліжок в них та пролікованих хворих, у т. ч. динаміки оперативних утручань, які проведені в амбулаторних умовах. Відстежено також забезпеченість дорослого населення лікарями-офтальмологами упродовж 2007 – 2017 років з метою визначення доступності пацієнтів до офтальмологічної допомоги.

Дисертанткою проведене вивчення та проаналізовано ставлення лікарів-офтальмологів та керівників закладів охорони здоров'я м. Київ до організації медичної допомоги дорослому населенню з цукровим діабетом шляхом їх соціологічного опитування. При розробці програми соціологічного дослідження

враховано традиційні методологічні принципи її створення. Головне завдання проведеного соціологічного дослідження відповідало його завданням. Використовувалась безповоротна випадкова вибірка, тобто кожен респондент заповнював анкету лише один раз.

Для виявлення факторів ставлення офтальмологів до існуючих підходів до організації допомоги хворим на діабетичну ретинопатію створено логістичну регресійну модель, а для визначення впливу досліджуваних факторних характеристик використано метод побудови та аналізу багатфакторних логістичних регресійних моделей.

У **V розділі** наведено результати досліджень якості життя пацієнтів з діабетичною ретинопатією, проведено визначення та оцінку поведінкових характеристик пацієнтів та дотримання основних засад здорового способу життя. Дані дослідження проводились у одних і тих самих пацієнтів, що дозволило дисертантці провести співставлення отриманих результатів.

Визначено вихідні умови для закладу охорони здоров'я щодо можливості організації та забезпечення інтегрованого ведення пацієнта з офтальмологічними ускладненнями цукрового діабету: багатпрофільність послуг закладу; ресурсне забезпечення високотехнологічної діагностики та лікування хвороб ока; висококваліфіковані кадрові ресурси, можливості проведення безперервного навчання лікарів та медичних сестер на базі власних освітніх підрозділів; можливість проведення профілактичних, діагностичних та лікувальних послуг в межах одного закладу охорони здоров'я; конкурентноспроможна цінова політика, за умови високої якості послуг; орієнтація на споживача; постійне зростання загального обсягу послуг, у т. ч. мікрохірургічних; розробка індивідуальних профілактичних програм; забезпечення зворотного зв'язку між спеціалістами-учасниками мультидисциплінарної команди надання інтегрованих послуг шляхом використання МІС.

У **розділі VI** науково обґрунтовано систему заходів щодо удосконалення офтальмологічної допомоги пацієнтам з цукровим діабетом на основі

процесного підходу, та надання медичної допомоги населенню в сучасних умовах розвитку системи охорони здоров'я.

Дисертанткою обґрунтовано і розроблено модель удосконалення офтальмологічної допомоги пацієнтам, які хворіють на цукровий діабет, котра має риси інтегрованої функціонально-організаційної моделі та представлена на стратегічному і тактичному рівнях управління, метою якої визначено задоволення медико-соціальних потреб пацієнта з офтальмологічними ускладненнями цукрового діабету. Реалізація цієї мети досягається за рахунок реалізації поставлених стратегічних цілей та розробкою тактичних рішень.

Стратегічними цілями запропонованої моделі визначені: зниження рівня захворюваності населення на цукровий діабет та його офтальмологічні ускладнення; якісна медико-соціальна допомога пацієнтам, хворим на цукровий діабет та його офтальмологічні ускладнення; безпека та інклюзивність навколишнього середовища, безпека праці, якість життя пацієнтів, хворих на цукровий діабет та його офтальмологічні ускладнення.

На тактичному рівні досягнення стратегічних цілей забезпечується взаємодією Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України, Національної служби здоров'я України, Центру громадського здоров'я (ГЗ) МОЗ України, регіональними центрами ГЗ, органами управління об'єднаних територіальних громад, неурядовими організаціями з формуванням між ними системи зворотного зв'язку за визначеними індикаторами в розрізі: структура, процес, результат.

Науковою новизною запропонованої моделі є доповнення функціональних складових у діяльності визначених вище структурних елементів:

– оновлення галузевих стандартів, клінічних протоколів медичної допомоги хворим на цукровий діабет та його офтальмологічні ускладнення; підтримка програм реімбурсації інсулінів та цукрознижувальних препаратів;

- розробка та підтримка в актуальному стані стандартів соціальних послуг для осіб з порушеннями зору, інвестиції у засоби реабілітації та допоміжні засоби пересування;
- реалізація державної політики з питань доступності та безпеки транспорту, благоустрою населених пунктів, якості комунальних послуг;
- місцеві програми профілактики хвороб і медико-соціальної підтримки хворих з цукровим діабетом і діабетичною ретинопатією;
- моніторинг стану здоров'я населення, факторів ризику цукрового діабету та його ускладнень, стану довкілля; запровадження оновленого національного та введення регіональних реєстрів пацієнтів з цукровим діабетом та його ускладненнями;
- формування цільового бюджетного запиту на вартість лікування офтальмологічних ускладнень цукрового діабету та розрахунку обґрунтованих обсягів реімбурсації;
- справедлива оплата за пакетами «Первинна медична допомога», «Реабілітаційна допомога дорослим та дітям в амбулаторних / стаціонарних умовах», «Профілактика, діагностика, спостереження та лікування в амбулаторних умовах», «Хірургічні операції...».

Висновки дисертаційного дослідження є обґрунтованими, відповідають завданнями, підтвержені отриманими фактичними даними, свідчать про досягнення мети дослідження.

У роботі приділено належну увагу впровадженню отриманих результатів у практику. Достовірність отриманих в процесі дослідження теоретичних результатів, методичних підходів підтверджується також результатом апробації запропонованих інновацій матеріалів на 4 міжнародних форумах правозахисна, громадська, гуманітарна підтримка пацієнтів.

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях.

За матеріалами дисертації опубліковано 10 наукових праць (5 статей та 4 тези доповідей на наукових форумах), зокрема 3 статті – у наукових фахових виданнях, затверджених МОН України (категорія Б) та 2 статті у журналах

держави Європейського Союзу (Польща), усі видання входять до міжнародної наукометричної бази Scopus, і повідомлення про включення до Переліку наукової (науково-технічної) продукції, призначеної для впровадження досягнень медичної науки у сферу охорони здоров'я.

В зазначених публікаціях достатньою мірою розкрито наукові результати, які стали особистим науковим здобутком автора, що дозволяє зробити висновок щодо відповідності публікацій вимогам оприлюднення результатів дисертаційного дослідження.

Особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів, що виносяться на захист.

Автором самостійно проведено патентний пошук та теоретичний аналіз наукової медичної літератури за темою дослідження; відповідно до мети та поставлених завдань розроблено програму, обрано методи і матеріали дослідження. Власноруч сформовано базу даних з джерел первинної медичної документації, проведено упорядкування, статистичну обробку, аналіз та інтерпретацію одержаних результатів; здійснено медико-соціальне обґрунтування та розробку функціонально-організаційної моделі удосконалення офтальмологічної допомоги пацієнтам, які хворіють на цукровий діабет, впровадження окремих елементів моделі в діяльність закладів охорони здоров'я та закладів вищої освіти.

Статистична обробка отриманих даних здійснювалася з використанням програмного забезпечення Microsoft Office 2019 (Microsoft Word, Microsoft Excel), та ліцензованої програми STATISTICA 6.1, STATA / SE 12.0 для Windows.

Автором власноруч написані всі розділи дисертації, підготовлені таблиці і рисунки, сформульовані висновки і рекомендації.

Дисертантка самостійно провела соціологічне опитування респондентів: сформувала групи дослідження, здійснила збір та систематизацію досліджуваного матеріалу, створила електронну базу даних, проаналізувала та узагальнила отримані результати. Статистичний аналіз отриманих результатів

проведено автором самостійно. Автором здійснено аналіз та узагальнення отриманих результатів, підготовку матеріалів до друку, літературне оформлення друкованих робіт і дисертації, впровадження у навчальний процес.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату фабрикації фальсифікації).

За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації. Подані до захисту наукові результати є власними напрацюваннями Зделової Ганни Стефанівни, текст дисертації є оригінальним.

Відповідність дисертації спеціальності та профілю спецради.

Дисертаційна робота Зделової Ганни Стефанівни «Медико-соціальне обґрунтування удосконалення офтальмологічної допомоги пацієнтам, які хворіють на цукровий діабет» на здобуття наукового ступеня доктора філософії на здобуття наукового ступеня доктора філософії повністю відповідає паспорту за спеціальністю 222 «Медицина» з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» та профілю разової спеціалізованої вченої ради.

Відзначаючи високий рівень дисертаційного дослідження, слід звернути особливу увагу на деякі дискусійні питання, що заслуговують деталізації та обґрунтування:

1. Розроблений Вами клінічний маршрут пацієнтів з офтальмологічною патологією, які хворіють на цукровий діабет (на прикладі діабетичної ретинопатії) впроваджено у багатопрофільному закладі охорони здоров'я. Чи можливим є впровадження даного клінічного маршруту у закладах охорони здоров'я інших типів?

2. Деталізуйте запропоновані Вами переваги застосування процесного підходу в удосконаленій моделі офтальмологічної допомоги пацієнтам, які хворіють на цукровий діабет.

3. В розділі впровадження результатів роботи Ви зазначаєте, що результати впроваджені на галузевому та місцевому рівні, разом з тим, Ви надаєте акти впровадження інновації в практику роботи Київської міської

клінічної офтальмологічної лікарні «Центр мікрохірургії ока» та КНП Центральна міська клінічна лікарня Чернівецької міської ради. Чому Ви не зазначаєте також і регіональний рівень впровадження результатів роботи?

Відповідність дисертації спеціальності та профілю спецради.

Дисертаційна робота Зделової Ганни Стефанівни «Медико-соціальне обґрунтування удосконалення офтальмологічної допомоги пацієнтам, які хворіють на цукровий діабет» на здобуття наукового ступеня доктора філософії на здобуття наукового ступеня доктора філософії повністю відповідає паспорту за спеціальністю 222 «Медицина» з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» та профілю разової спеціалізованої вченої ради.

Відповідність роботи вимогам, які пред'являються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії

В цілому необхідно зазначити, що дисертаційна робота Зделової Ганни Стефанівни «Медико-соціальне обґрунтування удосконалення офтальмологічної допомоги пацієнтам, які хворіють на цукровий діабет» повністю відповідає п. 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, актуальним вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом № 40 Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. (редакція від 12.07.2019 р.), які пред'являються до наукового захисту ступеня доктора філософії а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина».

Завідувач кафедри громадського здоров'я

з лікарсько-трудовою експертизою

Полтавського державного медичного університету,

доктор медичних наук, професор

Ірина ГОЛОВАНОВА